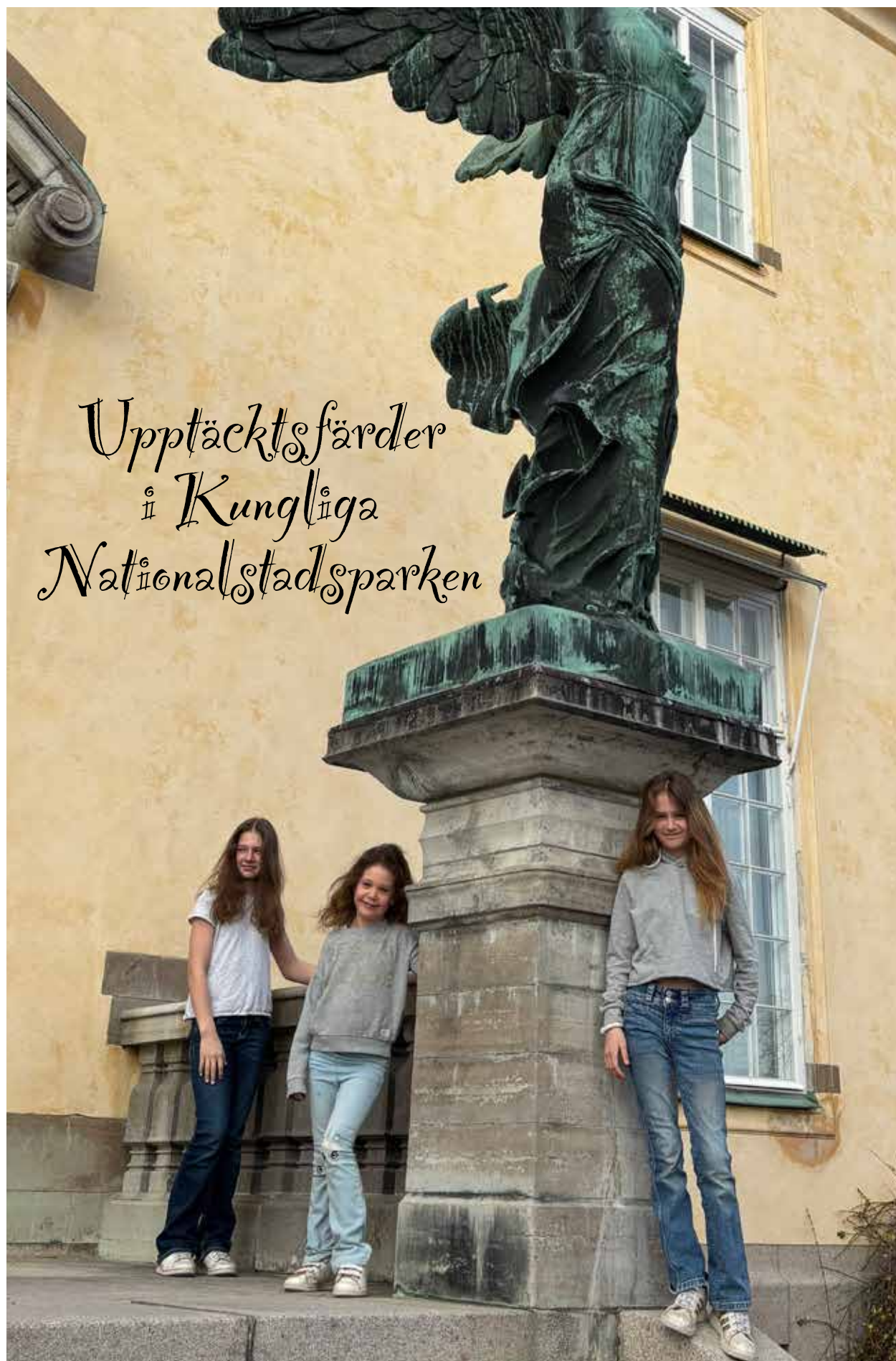

*Upptäcktsfärder
i Kungliga
Nationalstadsparken*

Läromedel för förskoleklass – årskurs 3

Om Kungliga Nationalstadsparken – världens första nationalstadspark!

Från Ulriksdal och Sörentorp i norr till Djurgården och Fjärderholmarna i söder sträcker sig den 13 km långa Kungliga Nationalstadsparken ut sig. Det är ett varierat landskap med inslag av många naturtyper som skog, ängs- och hagmarker, våtmarker, sjöar, vattendrag, stränder och anlagda parker. Sevärdheterna är många och utgörs bland annat av fyra slott, ett tjugotal museer och vackra gamla byggnader. Parken inrymmer också en mängd fina statyer och skulpturer, såväl de vackra gamla mästerverken som intressanta samtida. Vi har gjort ett urval men det finns förstås utrymme att titta på många fler.

Vid mitten av 1500-talet blev Norra och Södra Djurgården kunglig mark och det bedrevs jordbruk med bete och slåtter. För att säkerställa tillgången på vilt anlade Johan III en inhägnad "djurgård" med älg, hjort och ren och eftersom kungligheter hade ett stort intresse för jakt blev området en jaktpark.

Hela området gjordes tillgängligt för gemene man under 1700-talet. Både då och nu utgör Nationalstadsparken med sin närhet till staden ett mycket värdefullt rekreatjonsområde för stadens invånare.

Parken har ett mycket rikt växt- och djurliv med bland annat räv, grävling, rådjur, ekorre, hermelin och mård.

Isbladskärret, Lillsjön och Lappkärret är attraktiva platser för fåglar. Har man tur kan man få se kattugglor sitta i ekarna på många håll i de gamla lövskogarna. Ett hundratal fågelarter häckar i parken och några av dem är häger, smådopping, snatterand, duvhök och sparvhök.

Norra Europas största bestånd av grova ekar finns i parken och de är hemvist för många sällsynta insekter. Nationalstadsparken kan skryta med cirka 1000 fjärilsarter och drygt 1200 skalbaggsarter, och 800 av Upplands 1200 olika blomväxter finns i nationalstadsparken.

Upptäcktsfärder i Kungliga Nationalstadsparken

*"Anybody with artistic ambitions
is always trying to reconnect
with the way they saw things as a child"*
Tim Burton

Välkommen till ett upplevelsebaserat läromedel med fokus på att upptäcka Kungliga Nationalstadsparkens vackra miljö med dess kulturella och livsbejakande betydelse för oss och vår utveckling. Vi har valt ut ett antal platser i parken som lämpar sig fint för en kortare eller lite längre utflykt...

Här vill vi väcka barns naturliga upptäckarglädje och ge dem känslan av att finna sig själva i ett större sammanhang. Vi kan erbjuda nya perspektiv genom att berätta om vår kulturella och historiska bakgrund. Vi alla är en produkt av vår samtid, men lika mycket av det som en gång var. Det formar våra värderingar och hur vi vill leva vår framtid.

Forskningen visar att om vi rör oss samtidigt som vi lär oss saker befästs kunskaperna betydligt mycket bättre. Det vi upplever minns vi dessutom bättre så vad är lämpligare än att ta ut eleverna på en upptäcktsresa de sent kommer att glömma!

(Mer om parken finns sist i detta kompendium)

Mycket nöje!

Charlotte Wahlberg, låg- och mellanstadielärare

Lgr:

I Skolverkets kursplan återfinns det upplevelsebaserade lärandet som en kontrast till den mer traditionella undervisningen. Detta har visat på stora fördelar i inlärningsprocessen.

Samhällskunskap

- Närmiljön
- Samhällsutveckling
- Stadsplanering

Geografi

- Mentala kartor
- Miljöer och platser
- Natur och miljö
- Parkanläggning
- Berggrunder, våtmarker och skog
- Tidslinjer – dåtid & nutid

Historia

- Vårt rika historiska arv av spännande berättelser om hur människan levde förr.
- Kyrkan & monarkins påverkan
- Tron & mytologin
- Levnadsvillkor.

Matematik

- Arkitektur, geometri
- Symmetri och asymmetri
- Logiskt tänkande

Bild

- Dokumentation genom illustration eller inspiration utifrån konstnärer, skulptörer och arkitekter.

Svenska

- Skriftlig dokumentationen utifrån förvärvade kunskaper.
- Kopplingar till litteratur

Möjlighet till fördjupning inom områdena

- Kungligheter
- Arkitektur
- Skulpturer
- Park och stadsplanering
- Miljö & odling

Skattkartan

Läromedlet Kungliga Nationalstadsparken är ett projekt som syftar till att medvetandegöra eleverna om naturen och miljön där vi vistas. Genom att följa en skattkarta över parkens statyer, slott och historiska platser så får vi uppleva parken på nära håll och ta del av oförglömliga skatter. Skatten i sig är kunskap, det finaste vi kan få.

*"Det vi upplever och lär oss uppskatta som barn,
tar vi omedvetet med oss och värnar om som vuxna"*

Tänkar kring uppgifterna

Varje temaområde är anpassat för den åldersgrupp man ansvarar för, där allt dokumenteras och förankras efteråt. Varje uppgift är medvetet gjord med stora frågor och öppen information för att möjliggöra att de blir så individanpassade som möjligt. Uppgifter som går att avancera och utveckla eller korta av och skala ned efter förmåga. Det är den personliga utvecklingen som är i fokus och med den, intresset att få utvecklas till sin fulla potential i sin egen takt.

Efterarbete & dokumentation

5-6: år och förskoleklass

Lek och utforska platsen.

På finare/tjockare A4 papper låter du sedan eleverna rita något de minns ifrån besöket.

De som kan, skriver en rubrik. Kan man mer, kan man plocka meningar från årskurs 1-3.

Samla deras arbeten i Sugar paper books.

Årskurs 1-3

Lek och utforska platsen.

På finare/tjockare A4 papper låter du sedan eleverna rita något de minns ifrån besöket.

Dela upp pappret så att en tredjedel blir för bild och rubrik och två tredjedelar med linjer. Hur många linjer ni gör beror på hur mycket eleven planerar att skriva.

Text finns i varje avsnitt att skriva på tavlan och eventuellt skriva av och kopiera och dela ut för att skriva av. Gemensamt läser ni hela texten, fundera över meningarna – Stor bokstav, punkt och eventuella namn. Med fördel skriver du av texten och varvar meningarna i till exempel rött och blått för att tydliggöra meningarna. Ni kan även titta på vokalernas roll i en mening eller arbeta med ordklasserna beroende på vad ni annars arbetar med i svenska. De skriver förstås alltid sitt finaste.

Vissa elever skriver allt, andra mindre, de som behöver mer utmaning kan lägga till egen text.

Arbetena samlas sedan in för dokumentation i Sugar Paper books eller liknade projektböcker eller portfolio.

Lärarhandledningens olika teman

Del I

Kungheter & Arkitektur

- Prinsar & prinsessor
- Slott & parker
- Kanaler & teatrar
- Kolonner & entréer
- Byggnader genom tiderna
- Broar

Del II

Skulpturer

- Mytologi & sagor
- Konstnärer
- Förmåga till analys
- Kunskap om material och dess egenskaper

Del III

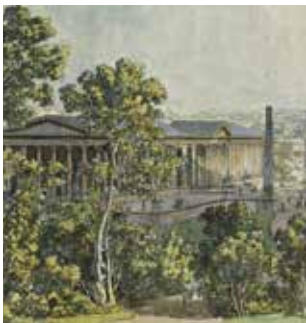
Miljö & Odling

- Kunskap om olika naturtyper
- Insikt om naturens påverkan på vår miljö
- Förståelse för människans inverkan och förändring av vår miljö över tid

Del I

Kungligheter & arkitektur

1. Rosendals slott
2. Haga slott
3. Ulriksdals slott
4. Koppartälten
5. Haga slottsruin
6. Kungliga borgen
7. Gustav III:s paviljong
8. Orangeriet

Skattharta

Kungligheter & arkitektur

1. Rosendals slott

Vi tar en dag och besöker Rosendals slott, ett vackert rosa slott precis som i en saga. Låt barnen få tid att titta, fundera och drömma lite. Samla dem sedan så alla kan se slottet medan du läser det här med inlevelse:

Åren 1823–27 lät Karl XIV Johan bygga Rosendals Slott som ett lustslott på sommaren. Stilen på slottet är empirestil men har kallats för Karl Johanstil. Med hjälp av arkitekt Fredrik Blom omvandlade han omgivningarna till en lustpark med skulpturer och trädgårdskonst. Tillsammans med sin fru drottning Desideria och deras son, prins Oscar I, lämnade de ofta staden för att i häst och vagn åka till sitt rosa sommarslott. Där ordnade de ofta fester och hade alltid många vänner på besök. Under den här tiden på 1800-talet växte intresset för odling fram och när Oscar I växte upp och gifte sig med Josefina så kompletterade de parken med ett växthus och en vinterträdgård.

Frågor att ställa:

- Hur tror ni det var här för 200 år sedan?
- Vad kan Karl Johanstil vara för något, kan ni se något som ser speciellt ut på slottet?

Det ska vara öppna frågor, låt gärna eleverna styra vidare men försök att hålla det ifrån rätt och fel och i stället på en reflekterande nivå.

Text att skriva av:

Rosendals slott

Karl XIV Johan lät bygga slottet. Han ville att det skulle vara ett lustslott och en lustpark med många statyer och trädgårdskonst. Hit åkte kungen och drottningen på sommaren och hade fester. Deras son Oscar I byggde sedan ett växthus och en vinterträdgård.

2. Haga slott

Vi tar en dag och tittar på Haga slott och Hagaparken. Låt barnen få tid att titta, fundera och fantisera lite. Samla dem sedan så alla kan se slottet medan du läser det här med inlevelse:

År 1771 köpte Gustav III Gamla Haga och började planera för en engelsk landskapspark. En romantisk och spännande naturupplevelse med inslag av broar och grottor och lusthus. Hans son Gustav IV Adolf var bara 18 år när han blev kung och gifte sig med den 16-åriga Fredrika af Baden. De lät bygga Haga slott som ett sommarboende. Arkitekt Carl Christoffer Gjörwell d.y. ritade slottet i sengustaviansk stil. På den här tiden tillhörde Finland Sverige sen 600 år tillbaka. Men när Sverige förlorade Finland i ett krig mot Ryssland blev de tvungna att fly från Sverige och lämna Haga slott.

Frågor att ställa:

- Kan ni se något som ser spännande ut, romantiskt, vilken upplevelse ger den här platsen er?
- Tänk att bli kung när man bara är 18 år... hur skulle det kännas att få ett så stort ansvar tror ni?
- Varför var det viktigt att vinna i krig på den här tiden tror ni?

Text att skriva av:

Haga slott

Kung Gustav III lät anlägga en engelsk park i Gamla Haga.
Där skulle det finnas spännande platser att besöka, grottor och lusthus.
Hans son Gustav IV Adolf lät bygga Haga slott.
Han blev kung när han var 18 år.
Efter att ha förlorat i krig mot Ryssland blev han landsförvisad.

3. Ulriksdals slott

Vi tar en dag och upptäcker Ulriksdals slott där många kungligheter har bott. Låt barnen få tid att titta, fundera och fantisera lite. Samla dem sedan så alla kan se slottet och parken medan du läser det här med inlevelse:

Nu står vi i vad som en gång på 1600-talet var en av landets praktfullaste barockträdgårdar. Då var det strikt och symmetriskt men både slottet och trädgården har förändrats mycket över tid. Detta eftersom så många olika kungligheter har bott här och ändrat stil efter vad som var på modet då. Man anlade trädgården med labyrint, grotta och lövteater. På 1700-talet planterades det en massa träd för att ge ett friare och mer romantiskt intryck. Man kallar slottet för ett modernt 1600-tals slott. Kungligheter som Fredrik I, Karl XIV Johan och Gustav VI Adolf har alla bott här eller använt det som tillfälligt hus.

Frågor att ställa:

- Hur upplever ni parken idag?
- Kan man ana sig till en äldre och en nyare del av parken, vilka av träden tror ni man planterade för länge sedan?

Text att skriva av:

Ulriksdals slott

Ulriksdals slottspark var en av landets praktfullaste barockträdgårdar. Parken har förändrats mycket över tid eftersom många olika kungligheter har bott där. Här finns det labyrinter, broar, många olika statyer och grottor. Man kallar slottet för ett modernt 1600-tals slott. Kungligheter som Fredrik I, Karl XIV Johan och Gustav VI Adolf har alla bott här.

4. Gustav III:s paviljong

Vi tar en dag och upptäcker Gustav III:s paviljong, en fantastisk byggnad från 1700-talet. Låt barnen få tid att titta, fundera och drömma lite. Samla dem sedan så alla kan se paviljongen medan du läser det här med inlevelse:

Den här paviljongen är en av 1700-talets höjdpunkter inom svensk konst-historia. Arkitekten Olof Tempelman och konstnären Louis Masreliez, har gjort den efter Gustav III önskemål. Gustav III älskade Italien och Frankrike och maskerader, fester och operor precis som sin mamma, Lovisa Ulrika. Han är den kung som påverkat vårt kulturliv mest i Sverige. Paviljongen är byggd i pompejansk anda. Han hade även gondoler som flöt runt inne i viken. Den kvällen 1792 då Gustav III skulle till operan på maskeradbal och blev skjuten av Anckarström, var det här han gjorde sig redo för den stora balen.

Frågor att ställa:

- Hur hade det varit att bli bjuden på middag här hos Gustav III?
- Vad hade vi gett honom i present, varför det?
- Vad kan menas med pompejansk anda?

Text att skriva av:

Gustav III:s paviljong

Gustav III älskade fest och teater, operor och maskerader.

I paviljongen fanns det plats för fina middagar och fester.

Man kan tänka sig härliga sommarkvällar med gondoler och promenader i parken. Paviljongen är inspirerad av Italien och byggd i pompejansk anda.

5. Orangeriet

Vi tar en dag och besöker Orangeriet, ett fantastiskt växthus från förr. Låt barnen få tid att titta, fundera och drömma lite. Samla dem sedan så alla kan se byggnaden medan du läser det här med inlevelse:

Här inne trängs myrten, lager, citronträd, apelsinträd och pomeranser tillsammans med Nationalmuseums samling av svenska skulpturer. De badar i det varma solljuset som tränger in genom de vackra fönstren. Här kan man se skulpturer som några av Sveriges främsta skulptörer Carl Milles och Tobias Sergel har gjort. Nu precis som då, när kungar och drottningar, bodde i slottet använde de orangeriet till vinterförvaring av dessa exotiska växter. För att sedan till sommaren ställa ut dem i den vackra slottsparken.

Frågor att ställa:

- Varför tror ni att de har fruktträden och statyerna inomhus?
- Hur tycker ni att Orangeriet påverkar intrycket av parken?

Text att skriva av:

Orangeriet

Orangeriet ligger i Ulriksdals slottspark. Här vinterförvarade man citrusträd, myrten, lager och pomeranser. På sommaren ställdes de ut i den vackra franska slottsparken. Inne i orangeriet finns också några av Nationalmuseums skulpturer. Bland dem kan man se skulpturer av Carl Milles och Tobias Sergel.

☀. Kungliga borgen

Vi tar en dag och besöker Kungliga borgen, en spännande plats från tidigt artonhundratalet. Låt barnen få tid att titta, fundera och drömma lite. Samla dem sedan så alla kan se byggnaden medan du läser det här med inlevelse:

Titta ut över Gärdet och föreställ er trupper som vilar och hästar som betar. Kanske dimman ligger regntung eller solen gassar dig törstig och varm? Det här var den bästa utsikten över Ladugårdsgårde och här gjorde man sig redo för en manöver. Den Kungliga borgen uppfördes år 1818–1822 åt kung Karl XIV Johan. Borgen ritades av arkitekt Fredrik Blom och fungerade som kungens rastplats där han fick vila ut en stund i väntan på nästa stridsövning.

Frågor att ställa:

- Varför tror ni borgen placerades här?
- Hur upplever ni den här borgen?

Text att skriva av:

Kungliga borgen

Högt uppe på en kulle i gläntan till en skog ligger det en rosa borg.

Framför borgen sträcker öppna marker ut sig.

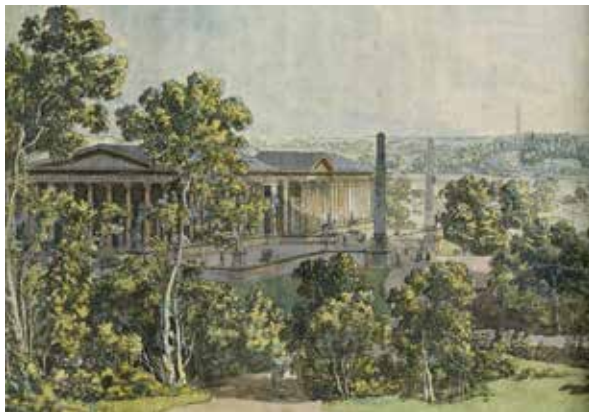
Här vilade kungen och hans män upp sig i väntan på nästa strid.

Med fri sikt var det en perfekt plats för att invänta sina fiender.

7. Haga slottsruin

Vi tar en dag och undersöker Haga slottsruin, en spännande plats från 1700-talet. Låt barnen få tid att titta, fundera och fantisera. Samla dem sedan så alla kan se ruinen medan du läser det här med inlevelse:

Av alla Sveriges ruiner efter gamla slott och borgar finns väl ingen så märklig som den undangömda här i Hagaparken. Gustav III hade många idéer. Han ville bygga Europas största och pampigaste slott! Inspirerad av antiken, Italien och Frankrike ville han ha ett storslaget slott, ett tempel med 70 stycken kolonner. Där skulle han och hela hovet bo men han ville även få plats med en teater och ett museum där. Men han kom aldrig längre än till källarplanet trots att fler än 800 man arbetade på det. För när kungen sköts 1792 stannade arbetet upp. I ruinerna av det vi ser ligger hans stora drömmar kvar...

Frågor att ställa:

- Om slottet blivit färdigt hur tror ni att parken hade sett ut?

Text att skriva av:

Haga slottsruin

Gustav III ville bygga det pampigaste slottet i hela Europa.

Det skulle vara inspirerat av antikens tempel och ha 70 kolonner.

Där ville han ha plats för både teater och ett museum och hela hovet.

Drömmen om slottet blev aldrig av men ritningar och ruinen finns kvar.

8. Koppartälten

Vi tar en dag och tittar på Koppartälten i Hagaparken, unika byggnader i härliga färger. Låt barnen få tid att titta, fundera och fantisera. Samla dem sedan så alla kan se tälten medan du läser det här med inlevelse:

Föreställ er ett romerskt tältläger i skogskanten. Ett blågult tält i lysande koppar som blänker på kullen. Här skulle kungens livvakter och hästar bo. Men det skulle också vara en prydnad och exotiskt inslag till den engelska parken. Som många andra byggnader som vi nu har sett har det varit Gustav III tillsammans med arkitekten Louis Jean Desprez och Olof Tempelman som ligger bakom idéerna. Koppartälten uppfördes under åren 1787–90. Trots att tälten har varit med om en lång dramatisk historia där det brunnit och stulits genom tiderna står de ännu här med fanan i topp.

Frågor att ställa:

- Finns det någon saga eller berättelse som ni tycker att tältet skulle passa i?
- Varför tror ni att han placerade Koppartälten just här?

Text att skriva av:

Koppartälten

Koppartälten står på kullen i Hagaparken. Ett blågult tält som lyser uppe på kullen och påminner oss om ett romerskt härtält.

Här skulle kungens livvakter och hästar bo.

Tälten har både varit med om bränder och stöld genom åren.

Skulpturer

1. Tor, Freja, Frigg & Heimdall

Rolf Adlersparre 1897

Skulpturer i Zink

Djurgårdsbron

2. Gunnar Wennerberg

Carl Eldh 1916

Originalen finns i Minneapolis

Lusthusporten

3. Bågskytten

Carl Milles 1919

Staty i brons

Liljevalchs konsthall

4. Jenny Lind

Erik Rafael-Rådberg 1924

Staty i brons

Djurgårdsbrunnsviken

5. The inner flow of life

Guseppe Penonne 2024

Skulptur i brons & granit

Israel af Ströms väg/ Rosendalsvägen

6. Nike från Samothrake

Okänd konstnär 1905

Skulptur i brons

Waldemarsudde

7. Kvinnan i fredsarbetet

Peter Linde 2016

Staty i brons

Kärleksudden

8. Vildsvinen

Carl Milles 1929

Staty i grön brons

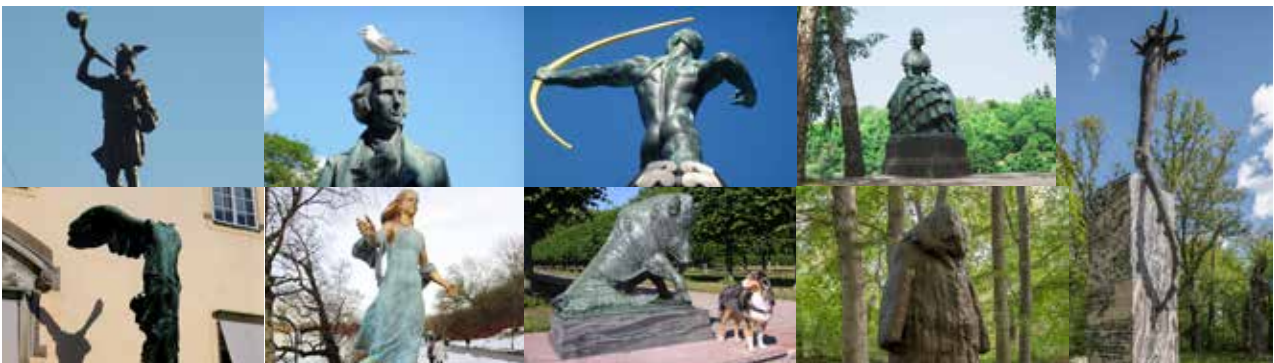
Ulriksdals slott

9. Osagd

Charlotte Gyllenhammar 2023

Skulptur i brons

Rosendal

Skattharta

Skulpturer

Ett urval av skulpturerna i Nationalstadsparken

Vi ger oss ut Nationalstadsparken och besöker några av alla de skulpturer som genom historien har gett betydelse och blivit landmärken i parken. Vi besöker en skulptur åt gången (avsätt ca en timme) och undersöker dess material och form, vi tränar på att analysera utifrån vad vi faktiskt ser, hur vi upplever den, lär oss om historien bakom skulpturen och om konstnären.

Pedagogen visar skulpturerna utan tidigare information till barnen som får titta och reflektera kring vad de ser.

Exempel på frågor kan vara:

- Vad är det vi ser?
Försök att skilja på vad vi ser med ögat och vad vi tror att vi ser med hjälp av vår fantasi.
- Vad ger den för känslor hos oss som betraktare?
- Tror ni att det finns en tanke bakom varför den står just här?
- Vilka fantasier väcker den hos er?
Pedagogen berättar med inlevelse sagan/berättelsen/ om skulpturen & konstnären.

Återkoppling och dokumentation

På vita ark där vi anpassar linjerna efter barnens nivå, får barnen efter förmåga återge berättelserna i skrift och illustrera. Arbetet limmas sedan med fördel in i projektböcker – Sugar paper books.

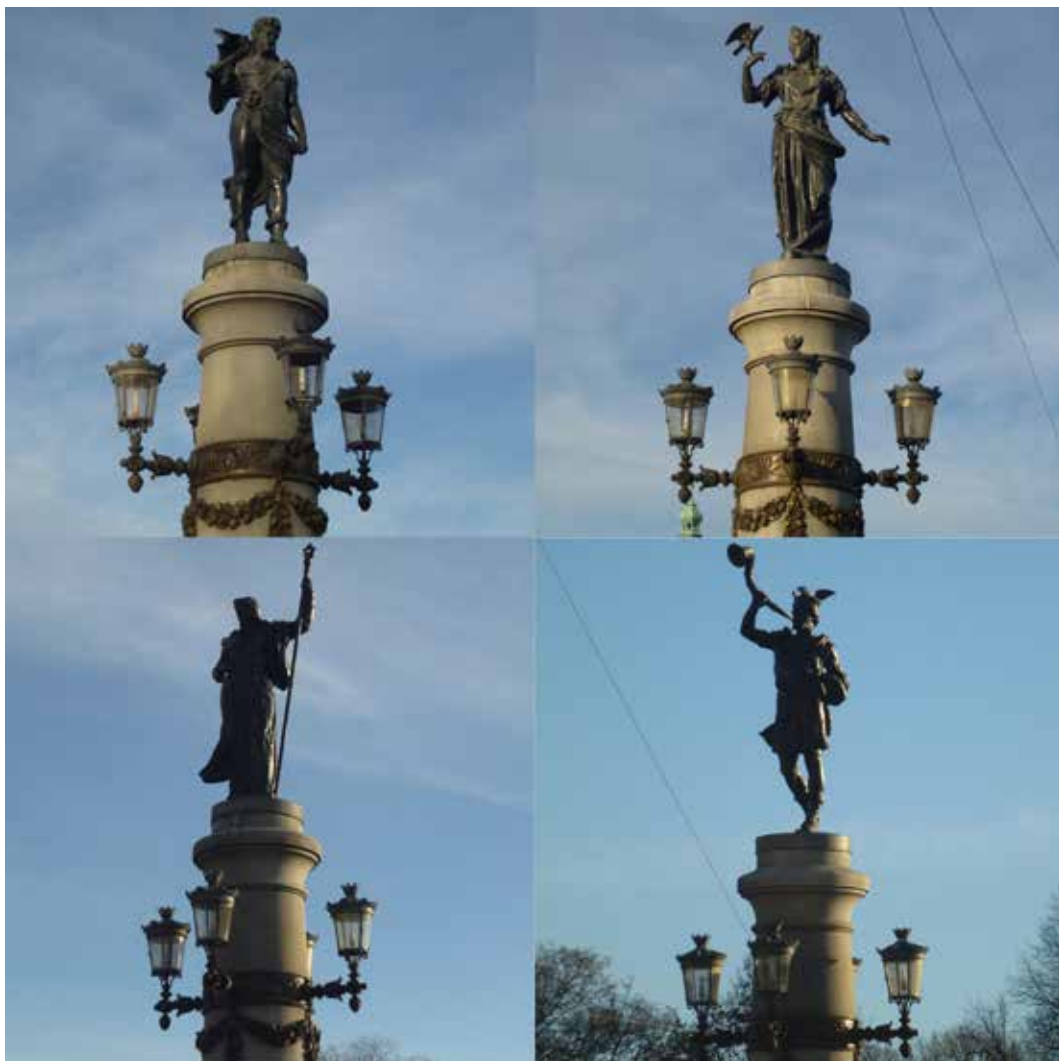
Årskurs 3, kan jämföra två skulpturer med varandra. Det skiljer nästan ett sekel (100 år) mellan dessa konstverk. Hur skiljer de sig åt i material och form? Kan vi urskilja tiden i verken och hur påverkar de miljön/ omgivningarna där de står? Vad symboliserar det som kan vara användbart i vår analys kring dessa verk?

- *Wennerbergs staty* från 1916 och *Kvinna i fredsarbete* från 2016
- *Jenny Lind* från 1924 och *The inner flow of life* 2024

1. Tor, Freja, Frigg och Heimdall

Djurgårdsbron

Redan på tidigt 1600-tal sägs det ha funnits en bro här. Man vet säkert enligt gamla kartor att det var en träbro här på 1700-talet, då hette bron Fredrikshovsbron men den brakade ihop av tyngden från Fredrik I och hans följe när de åkte över den. Efter det blev det en ny träbro och sen en järnbro och slutligen den imponerande bro som vi ser idag och som invigdes 1897. Det är skulptören Rolf Adlersparre som gjort de fyra skulpturerna som vaktar bron mot Strandvägen och Djurgården. Bron vaktas av de fyra asagudarna Tor, Freja, Frigg och Heimdall.

Tor är åskans gud, han färdas i sin vagn dragen av två getter. Med sin hammare beskyddar han människorna mot jättar och andra monster. Han är vild och stark och råder över regn, åska, blixnar och stormar.

Freja har en vagn som dras av katter. Hon är kärleks-, fruktbarhets- och krigsgudinna och räddar hälften av alla de som dött i strid. Hon är en skicklig magiker som kan förut säga framtiden och förutspå öden men vill sällan avslöja sina kunskaper.

Frigg är känd för sin visdom och bor i ett magnifikt palats som heter Fensalarna. En plats som står för fred och lycka. Frigg skyddar även äktenskapet och hennes namn kommer av att frija = att älska. Hon har gett namn till fredag.

Heimdall bevakar bron Bifrost, regnbågsbron som leder till Asgård som är gudarnas hem. Han har så bra hörsel att han hör när gräset växer. Han har tänder av guld och ett horn som han blåser i när han vill sammankalla alla gudar.

Frågor att ställa:

- Vad ser ni?
- Vad får det er att tänka på?
- Ta er nu tid att titta på skulpturerna, leta efter deras olika egenskaper och deras uttryck. Fundera tillsammans.

Rita en bild av bron, gudarna eller något som barnet själv känner inspiration till.

Text att skriva av:

Djurgårdsbron

Djurgårdsbron har fyra skulpturer av konstnären Rolf Adlersparre.

Tor, Freja, Frigg och Heimdall vaktar bron från alla håll.

Tor har en hammare och råder oväder och räddar oss från jättar och monster.

Freja är krigs- och fruktbarhetsgudinna som styr över liv och död.

Frigg är känd för sin visdom och har givit namn åt fredag.

Heimdall bevakar regnbågsbron Bifrost som leder till Asgård där gudarna bor.

2. Gunnar Wennerberg- skulpturen

För mer hundra år sedan, på den plats där vi står nu, låg det två villor. Den Pontinska Villan och Rundmålningsbyggnaden. När de revs 1896 respektive 1906 blev marken en del av parken. År 1916 avtäcktes Wennerbergs skulpturen som vi ser här idag. Skulptören Carl Eldh var inte själv närvarande. Men flera tusentals sägs ha passerat förbi för att beundra den nya skulpturen, ett stort antal kända personer och kungligheter. Ingen mindre än självaste Prins Eugen höll ett högtidligt tal, där han hyllade Gunnar Wennerberg. Wennerberg var en stor poet av sin tid och skrev visor och dikter.

Text att skriva av:

Wennerbergskulpturen

Wennerbergskulpturen är en hyllning till Gunnar Wennerberg som var en stor poet.

Carl Eldh ställde upp i en tävling och vann!

Den ser ut mot Djurgårdsbrunnskanalen och platsen kallas Kaptensporten. När statyn invigdes så var det mycket folk och kungligheter närvarande och Prins Eugen höll ett tal.

3. Bågskytten

Den här skulpturen var skulptören Carl Milles favorit. Öرنen som symboliserar makt och kraft men även visdom var hans favoritmotiv. Öرنen är guden Zeus fågel. På öرنens rygg ser vi en naken skytt, en atletisk man med en spänd pilbåge som siktar på ett mål långt i fjärran. Den står utanför Liljevalchs konsthall. På Waldemarsudde kan vi hitta samma skytt fast i mindre storlek. Skytten är en stjärnbild på stjärnhimlen. Enligt grekiska mytologin är det Krotos som var jägare och en mycket god skytt och det sägs vara han som uppfann pilbågen. Carl Milles inspirerades av de mytologiska och antika sagorna.

Frågor att ställa:

- Vilket intryck får ni av skulpturen?
- Varför tror ni Carl Milles tyckte om mytologiska sagor?
- Vad tror ni skytten siktar på?

Text att skriva av:

Bågskytten

Skulpturen vi såg föreställer en skytt som spänner sin pilbåge, ståendes på en jättelik örn.

Skytten siktar mot något långt bort i fjärran.

Carl Milles gjorde ofta skulpturer utifrån mytologiska sagor.

Den här skulpturen var en av hans favoriter.

4. Jenny Lind

Mitt ute på en udde vid Djurgårdsbrunnsviken sitter en kvinna i vacker veckad kjol, man kan undra vad hon tittar på med Djurgårdsbrunnsviken bakom ryggen. Hon heter Jenny Lind och kallas för näktergalen för sin vackra röst. Hon var en mycket berömd operasångerska och reste runt i världen. Författaren H.C. Andersen var mycket förälskad i henne och friade flera gånger, men hon tackade alltid nej. Hans saga om näktergalen sägs vara skriven till henne. Varje år på hennes födelsedag hyllas hon med ett fackeltåg, sång och blommor. Det var hennes dotter som beställde skulpturen till minne av henne. Verket skapades av Erik Rafael-Rådberg år 1924. Skulpturen är tillverkad i brons.

Frågor att ställa:

- Nu ska ni träna ert öga på att beskriva vad ni ser.
Försök här att lägga fantasier och erfarenheter åt sidan.
- Vilka idéer och fantasier väcker hon hos er?

Text att skriva av:

Jenny Lind

Skulpturen vi tittat är tillverkad i brons och föreställer en kvinna i lång veckad kjol. Jenny Lind var en berömd operasångerska och brukar kallas för näktergalen. Varje år firas hennes minne med ett fackeltåg, sång och blommor kring statyn.

5. The inner flow of life

Vad ser vi här? Den här skulptören fick pris som årets konstnär 2024. Giuseppe Penone ville berätta om hur livet och världen flyter ihop och kan ändra form. Livet är föränderligt men allt finns ändå kvar. Ett stenblock är en mängd olika material hårt sammanpressade under miljontals år, i stenen ryms rester av tidigare liv. Trädet som är i brons reser sig upp och sträcker sina grenar mot universum.

Frågor att ställa:

- Vad tror ni trädets grenar symboliserar?
- Ta er tid att tänka här, känn på stenen försök att känna kraften den bär. Upplev platsen, naturen och påminn barnen om att leta efter andra föremål som kan symbolisera livet och hur det ändrat form genom tiden.

Text att skriva av:

The inner flow of life

Den här skulpturen heter The inner flow of life och är tillverkad av Giuseppe Penone som blev årets konstnär 2024.

Han ville visa på hur allt på vår jord ändrar form men aldrig försvinner.

Stenblocket symboliserar miljontals år av förändringar, med allt det som gömmer sig där inuti.

Trädet sträcker sina grenar mot universum.

☀. Nike från Samothrake

Skulpturen av den grekiska segergudinnan Nike är kanske ett av världens mest kända mästerverk. Den restes första gången på den lilla ön Samothrake till minne av segern i ett sjöslag troligen omkring 250 före Kristus. Åren gick och statyn föll till marken och blev liggandes till den dag då den grävdes fram av en fransman 1863 och togs till Paris konstmuseum, Louvren. Statyn hittades i bitar, men huvudet och armarna återfanns aldrig. Statyn kan ge en känsla av att hon just tagit sig igenom en storm med klänningstyget åtsmitande mot hennes kropp som av fuktig luft och att vingarna bär henne fort framåt. Originalskulpturen är gjord i marmor och nästan 6 meter hög med pelaren. Den här kopian på Waldemarsudde är tillverkad i brons. Vi vet inte vem konstnären är men den är tillverkad i Louvren i Paris och beställd av Prins Eugen.

Frågor att ställa:

- Vad ser ni?
- Vad får ni för tankar när ni ser henne?
- Kanske blir man sugen på att berätta en saga om sjösegern och Nike eller om vad som hände med henne sen, varför fann de aldrig resterna av henne?

Låt barnens fantasi få styra.

Text att skriva av:

Nike från Samonthrake

Prins Eugen lät beställa en kopia av Nike från Samothrake.

Den föreställer en bevingad kvinna som saknar armar och huvud.

Det är en segerstaty som gjordes för att fira en stor sjöseger för mer än två tusen år sedan.

När man grävde fram henne hittade man aldrig armarna och huvudet.

Den riktiga statyn finns i Paris på Louvren.

7. Kvinnan i Fredsarbetet

Mitt på kärleksudden nedanför Rosendal på Djurgården står hon med utsträckta armar. Hon öppnar sin famn för alla de kvinnor som arbetar för fred, frihet, tillit och utveckling. Tittar vi närmre ser vi två avbildade kvinnor i reliefen, Alva Myrdal och Inga Thorsson som är pristagare respektive nominerad till Nobels fredspris. Det var Svenska Läkare mot Kärnvapen i samarbete med Kungliga Djurgårdens förvaltning som reste statyn som Peter Linde skulpterat. Det är en staty som handlar om kärlek har konstnären sagt.

Frågor att ställa:

- Tycker ni att den visar kärlek, i så fall, hur visar den det?

Text att skriva av:

Kvinnan i Fredsarbetet

På kärleksudden står en staty. Statyn föreställer en kvinna som sträcker ut sina armar. Hon symboliserar alla de kvinnor som arbetar för fred, trygghet och frihet. Peter Linde som gjorde skulpturen har sagt att den handlar om kärlek.

8. Vildsvinen

De här vildsvinen, skulpterade 1929 i grön brons av Carl Milles, är antagligen Sveriges mest kända vildsvin. En engelsk lord beställde dem, men de köptes senare in av kungahuset och vaktar nu Ulriksdals slott, här där vi står nu. Beställningen kunde inte passat Carl Milles bättre eftersom han tyckte om att skulptera stora tunga djur som björnar, elefanter och vildsvin. Hans konstverk var ofta inspirerade av de antika sagorna och rika på symboler. Om lejonet står för kunglighet, styrka och rikedom så symboliserar vildsvinen något mer jordnära och utmanande. Ta er tid att gå runt och titta på dem, finns det något mer att se?

Frågor att ställa:

- Fråga barnen vad de ser?
Sedan får de gärna delge sina tankar och fantasier.
- Carl Milles var duktig på detaljer och kanske kan ni hitta nåt här?
Kan det symbolisera något?

Text att skriva av:

Vildsvinen

Carl Milles vildsvin är antagligen Sveriges mest kända vildsvin. Vildsvin symboliserar styrka och vildhet. Tittar man närmare ser man små detaljer som en nyckelpiga och en skalbagge. Carl Milles tyckte om att skulptera stora tunga djur, men också små detaljer.

9. Osagd

Vi sätter oss framför skulpturen och bara betraktar den under tystnad en stund. Lyssna till vinden, löven och kanske fågelsången....

Berätta: Bland bokar står hon bara där, tyst och stor eller kanske han?

Ett troll, en jätte, en Mårra, i alla fall någon från en annan plats.

Så stor och tyst, hur länge har hon stått här?

Charlotte Gyllenhammar skulpterade den här stora skulpturen i brons, den är 4 meter hög. Hon ville göra en skulptur som talar till oss, även när inte orden räcker till. Charlotte intresserar sig för sagor och mystik, det känslomässiga i de övernaturliga sagornas väsen. Men vem skapade hon här?

Frågor att ställa:

- Vad tror ni menas med att tala till oss, även när inte orden räcker till?
- Titta och försök att utan er fantasi berätta vad ni faktiskt ser framför er.
- Titta igen och den här gången använd all din fantasi och berätta vem du ser, var kommer hon/han ifrån?

Text att skriva av:

Osagd

Bland bokar står hon bara där, tyst och stor. Charlotte Gyllenhammar har gjort skulpturen *Osagd* som är tillverkad helt i brons. Hon tycker om sagor och känslomässiga, övernaturliga väsen och mystik. Hon vill påminna oss om hur konsten kan tala till oss när inte orden räcker till. *Osagd* är stor, nästan 4 meter hög och saknar händer, fötter och ansikte.

Miljö & Odling

Djurgården är ett andningshål i staden, en plats för återhämtning såväl nu som förr. Här har många historier tagit sin början. Omgärdad av ett alltid föränderligt vatten finns här minnesmärken från vikingarna, badplatser med sandstränder, spännande kärr med ett rikt fågelliv. Naturen får ha sin gång samtidigt som det vårdas och bevaras för att få vara den plats den är idag. Vi ska ge oss ut på ett äventyr där vi gräver där vi står och lär oss se det som finns just framför oss. Vilka lever i våra vatten, vem lurar i lövskogen och vilka bygger sina jättelika bon högt upp i trädens kronor? Med hjälp av broar tar vi oss fram nästan överallt. Vackra alléer, lövskog, ekskog och barrskog, franska strikta slottsparker och romantiska engelska parker. Mitt i allt det vilda kan vi finna skulpturer, palats eller ruiner som dyker upp. Spännande grottor och kvarglömda skatter.

1. Isbladskärret

Isbladskärrets brygga

4. Karl XI:s fiskarstuga

Fiskartorpet/Husarviken

2. Odling i Nationalstadsparken

Rosendalsträdgårdar

5. Ekarna i parken

Prins Eugens ek

3. Grindavgift & Jakt

Blå porten

6. Rullstensåsarna

Hagakulle

Skattharta

Miljö och odling

1. Isbladskärret

Isbladskärrets brygga

Så tidigt som möjligt beger vi oss ut i den kyliga morgonen. Vi samlas på den stora bryggan vid Isbladskärret. Ska man spana på fåglar och uppleva naturen är morgonen bäst, när dimmorna ännu ligger som ett dis och fåglarna har fullt upp. Se livet vakna! Såklart inte helt enkelt att få till i en skolmiljö men det kan bli en fin naturupplevelse även mitt på dagen.

Det här kärret har alltid funnits här, först som en vik av Saltsjön. När landet höjde sig ur havet började man använda området för odling och man pumpade ut vattnet ur kärret men när man slutade med det för 40 år sedan blev det en fin grund sjö där många fåglar häckar och lever. Isbladskärret lär har fått sitt namn efter ett litet jägarboställe som låg här och hette Isbla. Här stortrivs fåglar som de stora hägrarna, vitkindad gås, knölsvan, rörhöna och grågås. Men även tofsvipa, kricka och smådopping. Runtomkring kärret finns våtmarker som passar de mindre fåglarna. På den ena sidan växer en lövrik skog av stora ekar och almar, här lever skogsduvan och mindre hackspett. Sedan 2010 leder kronprinsessan Victorias och prins Daniels kärleksstig längs Isbladskärret. Vi sitter en stund och lyssnar, betraktar och upplever. Så tar vi en promenad runt kärleksstigen, och tittar efter fåglar, kor och lövträd.

Foto Henrik Ekman

Frågor att ställa:

- Hur hade den här platsen varit utan kärret, hur skulle det ha påverkat djurlivet tror ni?

Text att skriva av:

Isbladskärret

Vi har varit på utflykt till Isbladskärret i Nationalstadsparken. Kärret satt innan landhöjningen ihop med Saltsjön. Nu är det en liten sjö, ett kärr, där det lever många viktiga arter. Det finns en hägerkoloni, knölsvanar, vitkindad gås, grågås, rörhöna och kricka. Runt kärret växer en lövskog av ek och alm.

2. Odling i Nationalstadsparken Rosendals trädgård

Vi samlas uppe på Rosendalsterassen med utsikt över trädgården och Djurgårdsbrunnsviken.

För många hundra år sedan när Stockholm växte fram var det framför allt i Gamla stan som det byggdes. Utanför stadsmurarna runtomkring fanns det en jordbruksbygd som bredde ut sig med små byar, gårdar, åkrar och ängar. På Djurgården var det betes- och jaktmarker och även en del odling. Det var ett vackert landskap som påminner lite om skärgården idag. Marken ägdes av kungen Karl Knutsson (Bonde) sedan 1400-talet. Tidigare odlingsmark blev betesmark. Man fick kött och mjölk från djuren som betade. Redan 1861 startade en trädgårdsmästarutbildning här på Rosendal. Man ville sprida kunskap om svensk odling och svensk trädgårdskonst. Och tänk det vill och gör man fortfarande idag!

Frågor att ställa:

- Varför tror ni att man odlade här förr?
- Varför tror ni att man gjorde betesmark av odlingsmarken?
- Vad kan biodynamisk odling vara för något?

Text att skriva av:

Rosendals trädgård

För många hundra år sedan var Stockholm mycket mindre.
Staden var Gamla stan.
Utanför stadsmurarna var det jordbruksbygd med små byar, gårdar och åkrar med odlingar.
På Djurgården var det jakt och betesmarker.

3. Grindavgift & Jakt

Blå porten

Vi samlas framför den stora blå porten invid Djurgårdsbron och Djurgårdskanalen. Du berättar att det funnits flera blåa portar. För att få komma igenom dem behövde man förr betala en grindavgift. Låt alla barnen få plocka något och sedan "betala" sin avgift för att gå igenom. Vi hittar en fin plats att sätta oss på och läraren berättar.

För 450 år sedan anlade Johan III den första djurgården med renar, hjortar och älgar. 1680 byggde Karl XI en 2 mil lång gårdsgård som inhägnade hela södra och norra Djurgården för att ha ett rikt jaktområde vilket var vanligt för kungligheter på den här tiden. Djurgårdsgården behövdes för att behålla djuren som de skulle jaga men också för att hålla björn, varg och tjuvskyttar borta. Så höll sig parken i närmare hundra år tills Adolf Fredrik tog över. Han var ointresserad av jakt och tog därför bort grindavgiften och gav alla möjligheten att besöka området för utflykter till slotten och de vackra parkerna.

Frågor att ställa:

- Hur tror ni det skulle vara att bo i stan om Djurgården och många av stadens parker endast var för kungen och hans män?
- Varför tror ni att jakten var så viktig förr?
- Nu när ni hört historien om den här porten, vad tänker ni på?

Text att skriva av:

Grindavgift & Jakt

Förr i tiden behövde man betala en grindavgift för att få gå igenom porten. För 450 år sedan anlade Johan den III, den första djurgården med rådjur, renar och älg. Adolf Fredrik var inte intresserad av jakt utan han tog bort grindavgiften och lät alla få besöka området för utflykter.

- *Extra tips på lek (De kommer aldrig glömma jakten på Djurgården) Dela upp klassen i två grupper, hälften är renar, älgar, rådjur mm. och hälften blir kungens jägare. Låt jägarna springa och gömma sig och släpp sen lös djuren. Jägarna ska fånga djuren och varje djur som fångas blir jägare.*

4. Karl XI:s fiskarstuga

Fiskartorpet/Husarviken

Vi närmar oss den gamla gula byggnaden som nästan sitter ihop med en stor gammal knotig ek. Vi sätter oss under den stora eken och ser oss omkring.

För länge sedan såg landskapet annorlunda ut här. Då stod vattnet högre, men landet har rest sig och fortsatt stiga ur havet. När den här stugan byggdes på 1680-talet låg den nära vattnet och användes som fiskarstuga. Den byggdes åt Karl XI. Den är idag den äldsta byggnaden i hela Nationalstadsparken och den stora eken har vuxit upp här bredvid och vi förstår genom att se hur den vuxit att huset stått här väldigt länge. Fisket var mycket bra här och det var endast kungen som fick lov att fiska häromkring.

Frågor att ställa:

- Varför tror ni att han valde den här platsen till sin fiskarstuga?

Text att skriva av:

Karl XI fiskarstuga

Vi har besökt Karl XI fiskarstuga. Fiskartorpet är ett litet gult torp som ligger vid vattnet och sitter ihop med en stor ek. Fiskartorpet är Nationalstadsparkens äldsta byggnad och antagligen var eken ganska liten när huset byggdes eftersom de nu vuxit ihop. Bara kungen fick lov att fiska här.

5. Ekarna i parken

Prins Eugens ek

Vi samlas under den kanske äldsta eken i hela Nationalstadsparken, Prins Eugens ek på Waldemarsudde.

Om man tar sig ut på Djurgården i Nationalstadsparken tar det inte lång tid innan man hittar ett stort knotigt träd med klättergrenar som breder ut sig och ger skugga. Många av dessa träd är flera hundra år gamla och står vi riktigt nära en ek kanske den kan viska en historia om något som hänt under dess grenar i en gång i tiden. Eken har haft många fördelar här i parken. Ekens frukter, ekollonen, är beska och giftiga för många djur. Därför blir dessa träd lämnade ifred medan många andra träd äts upp av skogens alla djur. Upp till 1000 olika insektsarter kan trivas på en ek, och i ekens ihålligheter bor fladdermöss, starar, skogsduvor och kattugglor. Ekarna här i parken tillhörde alla kungen och han var rädd om dem eftersom deras ved är bra och tålig och användes som virke till flottans båtar bland annat. Ingen fick hugga ned ekarna (under stormaktstiden 1521–1611 var det dödsstraff att hugga ned ekarna). Det fanns till och med ekodlingar här och man skickade ekollon till andra platser för att vara säkra på att just den här praktfulla sorten skulle finnas kvar i framtiden.

Frågor att ställa:

- När ni tittar på de här stora ekarna vad får ni för idéer, vad skulle ni vilja leka eller hitta på?
- Varför tror ni att så många djur lever i ekarna?

Text att skriva av:

Prins Eugens ek

I nationalstadsparken finns det många gamla ekar.

Den äldsta eken hittar man ute på Waldemarsudde och den heter Prins Eugens ek. Ekarna i parken tillhörde kungen och han var rädd om dem eftersom de använde virket till flottans båtar.

I en ek kan det leva upp till 1000 olika insektsarter.

Skogsduvor, fladdermöss och kattugglor är några av de djur som trivs i ekarna.

Rullstensåsarna Hagakulle

Vi tar oss upp på Hagakulle bakom Fjärilshuset.

För länge sedan låg allt det vi ser under stora ismassor. Ismassorna kunde bli så höga som 2 km. Ismassorna tyngde ned jorden och när de sedan började smälta drog de med sig stora mängder berg som smulades sönder och blev till stora grushögar som gick i vågor. Till en början låg allt djupt under vatten. Men allt eftersom landet rest sig och vattnet sjönk undan så hindrade Stockholmsåsen Mälarens söta vatten från att rinna ut i Östersjöns bräckta vatten. Det har format vårt landskap mycket. Mycket av dessa åsar grävdes bort allteftersom staden växte fram. Det som idag finns kvar av Stockholmsåsen är Observatoriekullen, Vanadislunden, Brunkebergsåsen och Hagakulle, där vi står just nu. Man kan likna åsarna med sina kullar och dalar vid en stor simmande drake. Grusåsarnas källvatten var viktigt eftersom de gav friskt vatten till Stockholms alla brunnar.

Frågor att ställa:

- Ta er tid att gå runt och titta och upplev kullen, vad ser ni?
- Mycket av Stockholmsåsen är bortgrävd. Finns det något bra med att behålla dem som ni kan komma på?

Text att skriva av:

Hagakulle

Vi har bestigit Hagakulle som tillhör Stockholmsåsen.

För länge sedan låg den här kullen djupt under vatten.

Två kilometer tjock is tyngde ned och smulade sönder berget och när isen börjar smälta släpades gruset med i vågformationer. När vattnet sjönk undan låg kullarna kvar. På ena sidan ligger Östersjön med bräckt vatten och på den andra sidan Mälaren med sötvatten.

Mer om ...

Det här läromedlet har tagits fram av föreningen Rädda Djurgården för att informera och inspirera lärare att upptäcka något av allt Nationalstadsparken har att erbjuda. Det har möjliggjorts bland annat genom ett generöst anslag från Stiftelsen Léo Holmgrens minne. Det här är naturligtvis bara ett axplock av allt fantastiskt som finns i parken.

Foto Henrik Ekman

Det finns många ideella föreningar som värnar om Djurgården och hela Nationalstadsparken. Nedan länkar till några om du vill läsa mer.

[Rädda Djurgården – En förening som vill bevara och försköna Djurgården](#)

[EkoParken – Vi vill värna, vårda, visa våra vackra värdefulla vyer.](#)

[Djurgårdens hembygdsförening | Djurgårdens hembygdsförening är en ideell förening som verkar för att värna och vårda Djurgårdens kulturhistoriska miljöer och naturvärden som del av Kungliga nationalstadsparken.](#)

Officiell sida från Länsstyrelsen: [Startsida - Välkommen till Kungliga nationalstadsparken](#)

RÄDDA DJURGÅRDEN
EN FÖRENING SOM VILL BEVARA OCH FÖRSKÖNA DJURGÅRDEN